

Çingiz Abdullayev öz yaradıcılığı ilə Azərbaycanı dünyada tanıdan milli dəyərdir

Tarix boyu hər bir dövlətin, xalqın, toplumun, fərdi olaraq hər kəsin ziyalı sözlərinə ehtiyacı olub. Hər bir tarixi dövrdə ziyalıların mövqeyinə ehtiyac duyulub və indi də belədir. Ələlxüsus mənəvi və əxlaqi dəyərlərin xüsusilə əhəmiyyətli rol oynadığı cəmiyyətlərdə ziyalılara böyük dəyər verilib, onlara dərin ehtiram göstərilib. Çünki əsl ziyalılar həmişə cəmiyyətə doğru yol göstəriblər, xalqın ictimaiyyətində əvəzsiz rol oynayıblar.

Nizami, Füzuli, Mirzə Fətəli Axundov, Həsən bəy Zərdabi, Hüseyn Cavid, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Niyazi, Əziz Əliyev, Azad Mirzəcənzadə, Xudu Məmmədov, Sabit Orucov, Heydər Əliyev və adlarını çəkmədiyim neçə-neçə elm adamlarımız, şair və yazıçılarımız, siyasətçilərimiz, korifey sənətkarlarımız xalqımızın milli düşüncəsinin formalaşmasında, tarixində rol oynayan böyük ziyalılarımızdır. *Adı dünyanın sayılıb-seçilən siyasi liderləri ilə bir cərgədə çəkilən Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın həyat tərzləri, insanlarla ünsiyyətləri əsl ziyalılıq məktəbidir.* Təsədüfi deyil ki, bu gün dünyada Azərbaycan xalqının dünyagörüşündən, təfəkküründən, bəşəri dəyərlərə töhfələrindən söz düşəndə ilk olaraq ziyalılarımız yada düşür. Bu baxımdan ziyalılar xalqımızın milli sərvətidir. Onları qorumaq, uca tutmaq, irslərini təbliğ etməliyik.

Lakin son vaxtlarda Azərbaycan ziyalılarınun öndə gələn nümayəndələrindən olan xalq yazıçısı Çingiz Abdullayevin barəsində kütləvi informasiya vasitələrində səslənən qərəzli fikirlər, əsasən onun şəxsiyyətinə yönəlmiş ittihamlar dərin narahatlıq doğurur. Çünki söhbət yalnız ölkəmizdə deyil, onun hüduqlarından kənar da sevilən, imzası ilə Azərbaycanı dünyaya tanıdan bir dəyərlili yazıçımızdan, ziyalımızdan, nasirdən, publisistdən gedir. O şəxsdən ki, dünyanın harasında olursa olsun, özünün və ya əsərlərinin adı çəkiləndə Azərbaycan yada düşür.

Çingiz Abdullayevi tənqid edənlər onu Azərbaycan dilini bilməməkdə, azərbaycanca yazma bilməməkdə, hətta ləhcə ilə danışmaqda ittiham edirlər. Çingiz Abdullayev Azərbaycan dilində ləhcə

ilə danışa, sözləri bakılı ləhcəsi ilə işlədə bilər. Çünki Bakıda doğulub boya-başa çatıb və bakılı şivəsi ilə danışması tamamilə normal haldır. Amma xalq yazıçısını Azərbaycan dilində yazma bilməməkdə ittiham etmək ən azından mənəviyyatsızlıqdır. Onun danışdığı zamanı bəzi sözlərimizi bakılılara xas ləhcədə işlətməyə görə tənqid etmək isə milli dəyərlərimizə qarşı çıxmaqdır.

Bəzilərinin xüsusi canfəşanlıqla, altını cızaraq qeyd etdiyi kimi, Azərbaycan dilində sözləri tələffüz edərkən Çingiz Abdullayevin rusdilli olduğu aydın şəkildə görünə bilər. Lakin bu, onun şəxsiyyətinin, yazıçı kimi fəaliyyətinin və öz xalqına bağlılığının qiymətləndirilməsi üçün heç bir halda meyar ola bilməz. Ən azından ona görə ki, Çingiz Abdullayev fikirlərini rus dilində ifadə etməklə belə çoxlarından daha vətənpərvərdir və bu barədə istənilən şəxsə mübahisə etməyə hazırım. Bu baxımdan Çingiz Abdullayevə hücum edənlərin yadına onun hələ Vətən müharibəsi günlərində Rossiya-1 televiziyasında yayımlanan «60 dəqiqə» proqramında öz milləti və dövləti üçün necə mübarizə apardığını yada salmaq istəyirəm. Erməni yalanlarının ayaq tutub yeridiyi Rusiya efir məkanında məhz Çingiz Abdullayev kimi ziyalılarımız Azərbaycan davasını edirdilər. Məhz belə insanların sayəsində Azərbaycan həqiqətləri 44 günlük müharibə zamanı Rusiya auditoriyasına çatdırılırdı. Biz bunu necə unuda bilərik? İndi Çingiz Abdullayevi tənqid edənlərin biri belə həmin rus kanallarında doğru-düzgün danışa bilməz və ya Paşinyan kimi dili topuq vuraraq, özünü gülcünc vəziyyətinə salardı.

Məlumdur ki, böyük şairimiz və mütəfəkkirimiz Nizami öz əsərlərini fars dilində yazmışdır. Çünki 12-ci əsrdə poeziyada fars dili hökmran olub. Amma Nizami öz əsərləri ilə məhz Azərbaycan ədəbiyyatının möhtəşəm nümunələrini yaradıb. Xaqani Şirvani də əsərlərini fars və ərəb dillərində yazsa da, Azərbaycan poeziyasının inkişafına xidmət edib. Orta əsrlərdə yaşayıb yaratmış bütün şair və mütəfəkkirlərimizin ərəb və fars dillərində qələmə aldıkları əsərlər klassik ədəbiyyatımızın ən böyük inciləridir. Azərbaycan dilində yazılmasa belə,

onların hər bir əsəri milli kimliyimizə, tariximizə işiq salır, xalqımızı dünyaya tanıdır.

Abbasqulu ağa Bakıxanov da «Gülüstanı-İrəm» əsərini 1841-ci ildə farsca yazıb və daha sonra rus dilinə tərcümə edib. Azərbaycan dilində yazılmasa belə, Abbasqulu ağa Bakıxanov bu əsəri ilə Azərbaycan tarixşünaslığının əsasını qoyub. Çünki «Gülüstanı-İrəm»ə qədər Azərbaycan tarixinə aid yazılmış ümumi bir tarix əsərinə təsadüf edilmir.

Yalnız Azərbaycan ədəbiyyatında deyil, bütövlükdə Balkanlardan Hindistana qədərki türk-müsəlman dünyasında dramaturgiyanın əsasını qoymuş böyük dramaturqumuz, filosof və ictimai xadim Mirzə Fətəli Axundzadə isə əsərlərini sonradan özü rus dilinə tərcümə etmişdir. Bütün adını çəkdiyim ədəbi-tarixi korifeylərimiz hansı dildə yazmalarından asılı olmayaraq, Azərbaycan bədii ədəbiyyatını, bədii tarixini yara-

dıblar, öz qələmləri ilə bu millətə xidmət ediblər. Çingiz Abdullayev də həmin insanların müasir dövrdəki davamçısıdır. Rusca yazsa da, onun bu imkandan düzgün yararlanması Azərbaycanın dünyada təbliğinə, tanınmasına xidmət edir. *Bir məsələ də var ki, onun barəsində tənqidi danışanlar əsərlərini tənqid etməyə məqam tapmırlar. Ən pis halda onun rusdilli və ya postsovet audito-*

riyasında tanındığını deyirlər. Bəyəm postsovet auditoriyası kiçikdir? Bəyəm postsovet auditoriyasında tanınmaq asandır? Görəsən, postsovet auditoriyasının oxucuları hansı meyarlarına görə avropalı oxuculardan geri qalırlar. Elə bizə daha yaxın olan və ya daha lazım olan postsovet auditoriyası deyilmi?

Çingiz Abdullayevi rusdilli auditoriyada tanınmaqda ittiham edənlərin nəzərinə çatdırmaq istəyirəm ki, onun bioqrafiyası ilə daha yaxından tanış olunlar. Çünki 200-dən çox kitabın müəllifi olan, əsərləri dünyanın 32 dilinə tərcümə olunan 27 milyon nüsxədə nəşr edilən Çingiz Abdullayev Avropada da yaxından tanınır. *Onun «Mavi mələklər», «Qaranlıq simfoniyası», «Dronqo», «Mənim gözəl alibim», «Kabuslar tuncu» «Demək olar ki, inanılmaz qətl», «Öz dünyanı yarat», «Günəş altında qaranlıq», «İdeal hədəf», «Bütələrin yükü», «Öldürməyə öyrədilmiş», «Tənha ürəklərin*

Almaniya, İtaliya, İsveç, Rumıniya, Latviya, Bosniya və Herseqovina, Serbiya, Albaniya, Bolqarıstan kimi dövlətlərdə nəşr olunub. Çingiz Abdullayevi tənqid edənlər isə heç Biləcəridən o yana keçə bilməyiblər.

Bu gün Çingiz Abdullayev Lütfi Zadə, Tahir Salahov, Rəşid Behbudov, Müslüm Maqomayev kimi korifeylərin yolunu gedərək, öz imzası ilə Azərbaycanı dünyada tanıdır. Biz belə insanlarla yalnız fəxr etməli, qürur duymalıyıq. Çox təəssüf ki, bu gün bəziləri bunu dərk etmir, görməzlikdən gəlir, urapatriotluqla məşğul olurlar.

Çingiz Abdullayevi təhqir etmək isə milli dəyərlərimizi tapdalamaq deməkdir. Həmin tənqid və təhqir müəlliflərinin təbirincə, biz gərək yuxarıda adlarını çəkdiyim Lütfi Zadədən, Müslüm Maqomayevdən, Tahir Salahovdan, Kərim Kərimovdan, Fərman Salmanovdan və eləcə də adlarını çəkmədiyim neçə-neçə soydaşımızdan imtina edək. Axı onlar da obyektiv səbəblərdən Azərbaycan dilində səlil danışa bilmir və ya Azərbaycanda yaşamırdılar.

Ona görə görə Çingiz Abdullayevi tənqid edənlər, ona çamur atanlar papaqlarını qarşılama qoyub yaxşı-yaxşı düşünsələr, yaxşı olar. Düşünsünlər ki, Çingiz Abdullayevin etdiklərinin mində biri qədər bu millət üçün nə ediblər? Və ya, görəsən, Çingiz Abdullayevin mində biri qədər vətənpərvər ola bilərlərmi? Hesab edirəm ki, onların zərrə qədər vətənpərvərlikləri olsaydı, böyük yazıçımıza qarşı belə hörmətsizlik etməzdilər. Bu gün Çingiz Abdullayevə qarşı çıxanların layiqli cavabları verilməsə, sabah digər böyük sənətkarlarımızı ləkələməyə çalışacaqlar. Necə ki, bir neçə il əvvəl Səməd Vurğunun və Süleyman Rüstəmin yaradıcılığına kölgə salmağa çalışırdılar, lakin cəmiyyətin sərt reaksiyası ilə üzlaşərək, layiqli cavablarını aldılar.

Çingiz Abdullayev öz uğurlu yaradıcılığı ilə Azərbaycanı dünyada tanıdan milli dəyərdir. Milli dəyərləri isə qorumaq, tərənnüm etmək bizim müqəddəs vəzifəmizdir.

Ziyad SƏMƏDZADƏ,
akademik